

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 100 D. POLUGOD. 50. D.
ČETVRTGOD. 26 D. POJEDINI BROJ 2. D.

Iza blagdana

Povijest židovskih blagdana pokazuje da svi naši blagdani nijesu od iskona svog imali onaj značaj i onu sadržinu, kakovu imaju danas, a i svetkovanje je njihovo bilo nekoć drugačije od današnjega. U razvitku naroda unešeni su u te blagdane nekoji kasniji događaji, pa neki od tih blagdana imaju dvoje i trojako značenje. Galutsko židovstvo čuvajući svoju egzistencu na duhu i duhovnom djelovanju, sve je više slavilo nacionalne svetkovine, kao spominjanje na prošlost ne mogavši da u njih unaša nacionalne svježine. Rečenica, koja se izriče na Pesah — »Lešana Habaa Bijrušalajim« — jest u postanku svom izričaj stare težnje za povratkom k normalnom nacionalnom životu u Palestini. Izrečena je na Pesah u punom sjećanju prošlosti, u spominjanju oslobodjenja iz ropstva, u svijesti o sličnosti između anormalnog galutskog života i ropstva u Micrajimu. Ali i ta je rečenica spala negdje do jednostavne formalnosti, a drugdje do prigodna izričaja neodređene religijske težnje, bez stvarne, nacionalne sadržine.

Današnje židovstvo svijesno i aktivno gradi obnovu svoga života, nakon duga pasivna razdoblja stvara brojna djela i djelatnošću uzvisuje neke dane svoga bitka do momenata, što će da budu razlozi novim blagdanima u budućnosti. Mi pako slavimo te momente i ta djela manifestacijama, što se mogu da nazovu svetkovanjem blagdana, koji svoju sadržinu ne crpu iz prošlosti nego je nalaze u sadašnjosti. Iz jednostavna izricanja nade u nešto bolje, iz tugovanja za svim lijepim i tužnim u historiji trga se pomladjeni skup savremenoga židovstva, da izvrši sudbonosno djelo nacionalnoga prepoda. Ne spominjanjem i molitvom, ne ceremonijalom vjerskih obreda, nego zahvalom u zbilju. Danas dominira židovstvom spoznaja, da se naš Mesija ponajviše osvrće na ono, što donosi svakidašnjica, predani rad na svim linijama.

Pred nekoliko dana proslavismo slavu, velebnu i lijepu. Slavismo djelo svakidašnjice, djelo što stvara vezu između molitke i uma, između obična rada i duševnoga, znanstvenog djelovanja. I nakon te slave dodjoše opet obični dani rada.

Naš pokret ne bazira na svetkovinama, on je upravljen na daleki cilj, koji može da se dostigne tek savjesnim i do sitnica izvršenim radom. I kad sav naš rad u najsličnijim dijelovima svojim bude vršen tačno, nošen sviješću o tom cilju, onda će taj cilj zasigurno moći da svojim blagoslovom usreći svakoga, što je s predanjem i savjesnošću ispunjao svoje mjesto. Imade jedna mnogo spominjana priča o hasidskom Židovu, koji se potužio rabiju, da mu kaže, u čemu je

Balfour u Aleksandriji

Trinaestoga aprila stigao je lord Balfour iz Bajruša u Aleksandriju. Uveče istoga dana održan je svečani diner britanske kolonije, na kojem se Balfour tužio na alarmantne vijesti o mjerama za njegovu sigurnost. Rekao je, da se za vrijeme njegova boravka u Palestini nije desio nijedan incident. Čuvala ga je policija, ali ne pomoću strojnih pušaka i čitave konjaničke pukovnije, kako je to javljao jedan dio štampe.

Događaji, što su se posljednje nedjelje desili u Palestini posvema su osebiti i besprimjerni. Palestina je teritorijalno malena, ali imade golemu historičku

važnost. Balfour vjeruje u uspjeh i budućnost cionističkoga rada. Ne valja zaboraviti, da palestinski Arapi čine veoma malen dio svega arapskog življa u svijetu. Eksperiment Palestine ne će nanijeti štete nijednoj zajednici. I židovska i arapska rasa izvršit će svoju misiju. U Jerusolimu se osnovala nova arapsko demokratska stranka, koja hoće da saradjuje s vladom. Palestinska će vlada pomagati sva nastojanja, kojima je cilj plodonosna saradnja Židova i Arapa.

Četrnaestoga aprila oputovao je lord Balfour iz Aleksandrije u Marseille.

Veliki doprinosi za univerzitet

Egzekutiva američke cionističke organizacije održala je dne 1. aprila, na dan otvorenja jerusolimskog sveučilišta, svečanu sjednicu, pa je zaključila, da će sabrati jedan milijun dolara za hebrejski univerzitet.

Gosp. Rosenblatt iz New Yorka predao je univerzitetkom komitetu ček na iznos od 250.000 dolara.

Gosp. Wathenberg darovao za Einsteinov fizikalni institut, kojemu je na dan 2. aprila postavljen kamen temeljac 100.000 dolara, a bankir Feliks Warburg dao je 10.000 dolara.

U Grazu je gosp. Simon Rendi dao Keren Hajesodu za hebrejski univerzitet iznos od 1.000 austrijskih šilinga.

Znatno uvećanje imigracije u martu

Prema posljednjim statističkim podacima ušlo je u Palestinu u mjesecu martu 3000 židovskih useljenika, koji namjeravaju stalno ostati u zemlji. Prema tome je

imigracija u martu za više od 1000 ljudi nadvisila imigraciju u februaru, koja je iznosila 1919 osoba.

Put Njegovog Veličanstva u Palestinu?

Prošle nedjelje proniješe se našom štampom vijesti, da će Njegovo Veličanstvo kralj Aleksandar početkom ljeta poći u Jerusolim. To bi bilo prvi puta, što jedan vladar južnoslovenskih zemalja posjećuje Jerusolim. Na

tom putu trebao bi Njegovo Veličanstvo da prati dio dvorske pratnje a od ministara išao bi gosp. Ninčić.

Ova vijest nije do sada službeno potvrđena.

greška, što se do njega ne spušta viši subotnji duh, nešama jetera i ako on tačno vrši svoj subotnji obred. A rabi mu reče da za nešama jetera ne dostaje tek subotnja molitva i tačno vršenje obreda subote, nego mora da bude dobra i molitva svih običnih dana u sedmici. Zbog toga mora da ispita ne počinja li koju grešku u običnim danima.

Svečanost otvorenja hebrejskoga univerziteta zahvatila je sav kulturni svijet. Palestinsko djelo krunjeno zasada kulturnim i znanstvenim zavodom na Har hacofimu budi u svijetu poštovanje prema našem narodu i svijet počinje da popravlja svoj stav prema nama. U takovim momentima mnogima je opet godilo, što su Židovi; židovsku je masu ta slava prodrla. Ali blagotvorni plod palestinske izgradnje mogu da primaju samo oni, što povezaše svoj nacionalni bitak uz

tu izgradnju. Oni, što vrše spoznatu dužnost svoju, s ponosom će moći da promatraju poklon onih, što su sa smiješkom prezira popratili njihov rad sve do nedavnih dana.

Svaki cionista znade, koliko je obilan rad, što se još mora da izvrši. Još smo daleko od posljednjeg ostvarenja našeg cilja. Ali mi mu se primičemo ubrzanim tempom. Treba napora i izdržljivosti, treba mnogo predanja i zanosa, da se sve sitnice i detalji našega rada prodahnjuju jedinstvenom sadržinom obnovenoga pokreta. Iz sitnih se opeka gradi kuća, iz mnoštva kuća nastaje grad. Iz sitnog jedinstvenog rada izrast će veliko djelo. Rad običnoga dana pripremit će naš šabat, šabat svega čovječanstva.

Moses Hess

K pedesetogodišnjici njegove smrti.

Šestoga aprila navršilo se pedeset godina, što je u Parizu umro Moses Hess. Ovakove su godišnjice konvencionalni policaji, da se govori ili piše o događaju, djelu ili čovjeku, na koga se takav datum odnosi. Ovoga puta valja da se spomene muž, kojega se djelo počinje da shvaća na onoj točki, gdje se javlja problem sociološki i historički izgradjenja cionističke ideje i njenog pokreta. Danas nakon gotovo 30 godina sistematski organizovanog pokreta narodne obnove izgradnjom Palestine, kad su stvarne pozicije cionističkoga pokreta toliko stalne i zamašne, kad su rezultati cionističkoga rada takovi, te Palestina nije samo predmet idealizma nego je postala zemljom, koja ulazi u područja, na kojima neki dio židovskoga naroda iz gotovo posve ekonomskih razloga hoće da si izgradi egzistencu, danas valja opet zaći u one osnovne principe na kojima je izgrađena idejna i etična sadržina cionizma. I u tom smislu valja se upustiti u spominjanje Mosesa Hessa.

Krivo je kad se Moses Hess tek — doduše ponešto opširnije — nohira, kao preteča cionizma. On je nešto više, a može se da kaže, te je i nešto drugo. Njegov rad, djelo njegovo izgrađeno podjednako osjećajem i razumom nije oslabilo stvarnih i vidljivih tragova, nije stvaralo «pokret». Pokret, koji bi bio sazdan na njegovim idejama javio se kasnije i tek je pred kratko vrijeme dospio do stanja, koje posvema afirmira ono, što je Hess kazao šezdesetih godina prošloga vijeka. I tako ne treba Hessa spominjati kao preteču cionizma nego kao pojedinca, koji je profetskom intuicijom već davno umio da kaže veliku misao o potrebi nacionalne obnove židovskoga naroda pomoću Palestine i ujedno iznio i razložio tu ideju u vezi s razvitkom svega ljudstva i uveo je u kontinuitet povijesti. A djelo je njegovo prvotno vrelo mnogočega, za što se upravo danas

naglašuje, da mora dirigirati našim narodnim i socijalnim radom u Palestini.

Moses Hess rodio se u Bonnu god. 1812. Otac mu se zarana odselio u Köln i ostavio maloga sinčića u kući njegova djeda, staroga ortodoksnog Židova, koji je svog unuka odgojio u duhu židovske predaje. U mladim godinama zahvati Hessa zanosna struja socijalizma, što se onda budio i sve više širio i on prekinuvši svoj studij na univerzitetu u Bonnu zalazi u borbu rada za ideju socijalizma. Raskrstivši se s roditeljima i djedom živi nesredjenim životom. Studira savremene filozofe naročito Hegela a od starijih bavio se ponajviše Spinozom. God. 1837. izdaje svoje prvo oveće djelo »Die heilige Geschichte der Menschheit, von einem Jünger Spinozas«. Ovo djelo od neko 350 stranica, u kojem najviše naginje etičkom komunizmu veoma je nesustavno. Riječ «svet» znači ovdje etički socijalni princip jedinstva u povijesti. Ovu svoju ideju o jedinstvu u historiji vezanu u njega o riječ «svet» nije Hess napustio ni onda kad se od isključivog socijalizma vratio do svoga naroda i stvorio knjigu »Rom und Jerusalem«. Hess je mnogo radio na literarnom i propagandnom području njemačkog socijalizma. Tako je na primjer jedno vrijeme uz Karla Marksa, Stirnera i Bruno Bauera živo saradivao u listu »Reinische Zeitung«, koji je u Kölnu izdavao socijalista Otto Wiegand, i kojemu je Hess u početku valjao bio redaktorom.

Zbog svog socijalističkog djelovanja morao je otići iz Njemačke pa seli u Paris. Godine 1840. uzeo si je za ženu jednu djevojku iz bludilišta. God. 1841. izdaje drugo veće djelo »Die europäische Triarchie« u kojem zagovara ujedinjenje evropskih država, a triarhiju čine Engleska, Francuska i Njemačka. To je djelo pokušaj, da svoju misao o jedinstvu prebaci u praksu političkog života. U borbi između Marksa i Lassallea stupa na stranu Lassallea i radi aktivno s njime.

Pod konac svoga života studirao je Hess u glavnome prirodne znanosti, kojima se

bavio već od rane svoje dobi. Našavši u historiji kontinuitet i jedinstvo, kako ga je nekoć propovijedao Jezaja tražio je neprestano analogiju između razvitka prirode i historije, pa je došao do tako zvanoga genetičkoga shvaćanja povijesnog razvitka. U djelu, koje nas u Hessa naročito zanima, u knjizi »Rom und Jerusalem« znanstveni argumenti i sva idejna izgradnja počivaju na tim mislima i shvaćanjima. Ta je knjiga izašla godine 1862., a pisana je u obliku 12 pisama s predgovorom i epilogom. U tom je djelu prvi puta židovski nacionalizam uklopljen u vez općenog historičkog razvitka. Biće je židovstva socijalno, a židovstvo je religija povijesti, jer u povijesti ostvaruje zakon božji. Židovski narod nije još do kraja izvršio svoju zadaću, da ostvari mesijansko razdoblje, kojem je francuska revolucija proljetni vjesnik. Židovstvo mora da se održi i obnovi. Ono se može obnoviti samo Palestinom, stvarajući ondje u prvom redu zemljoradnički stalež. Tvorevine židovskog naroda u Palestini utjecat će na sve židovstvo. Hessa je do spoznaje, na kojima je gradjena ta knjiga doveo studij o nacionalizmu, a utjecale su na nj veoma jako uspomene na sve, što je ponio sa sobom iz kuće svoga djeda. A pored toga uzdrmao ga je događaj o krvnoj osvadi u Damasku, a jači poticaj nacionalnom opredjeljenju dala mu je talijansko-nacionalna revolucija. Hess je stvorio sintezu svoga socijalizma i pozitivnoga židovstva. Sadržaj »Rom und Jerusalem-a« ne može se ukraško da ocrta jer se on u glavnome sastoji u iznašanje raznih ideja i njenih argumenata, ali ono u što se te ideje skupljaju, jest zahtjev za duševnom i nacionalnom regeneracijom židovskoga naroda, zbog ostvarenja principa jedinstva i socijalne pravde u razvitku ljudskoga roda. Djelovanje Hessa na židovskom području ne iscrpljuje se ovom jednom knjigom, on je marno saradivao u nekim židovskim listovima, baveći se raznim historičkim i savremenim problemima židovstva.

Jichok Lajb Perc

K desetogodišnjici njegove smrti.

Na Pesah 1915., kad je crveni ruj krvi i požara oblio židovski svijet istočne Evrope, kad se seder slavio pomiješan s gorkom žalosti zbog opustošenja domova židovskih i ljudskih žrtava — umro je čovjek-pjesnik, kojemu je u srcu živjela duboka i žarka ljubav za onaj svijet, za jadne Židove, što su imali za navijek da nose na leđima teret teške sudbine. I moralo je tako da bude: s prvim udarcem, koji je zadio u onaj stari život, s prvim kamenom, što je pao sa zidina getskoga židovstva imao je da umre i Jichok Lajb Perc, koji nam je najljepše, najzornije i najdublje prikazao taj stari svijet, što se sad srušio u nepovrat.

Onaj stari svijet, razdijeljen u dva tabora, u hasidim i u misnagdīm, pun duboke poezije i romantičke bio je jedina gradnja Percovih djela. Zidine geta, koje su obuhvatale taj život, staromodan i zastario, što se već nalazio u raspadanju, okružavale su ujednom i čežnju za svijetlom, životnim veseljem, za prirodom.

Glasnik tih dvaju težnja, od kojih je jedna bila romantična do krajnosti, zaokupljajući pogledom i osjećajem samo prošlost i njene svetlinje, želeći njihovo produženje u sadašnjici i u budućnosti do na kraj vijekova, a od kojih je druga bila revolucionarna do

krajnosti težeći da stubokom razori temelje geta i ograde onoga uskoga života — glasnik tih dvaju kretova nije mogao da bude do kraja harmonijski izgrađen i smiren, a njegova djela nisu mogla da budu svagda do kraja izdjelana i smišljena.

Zbog toga nose Percovi veći radovi — drame — biljeg rastrganosti, koja izvire iz težnje za grandioznošću. Njegove nas se drame doimlju kao mermerni kamenovi, kojima je umjetnikova ruka s nekoliko snažnih udaraca izmamila veličajne likove, ali ih je dospjela samo natuknuti i nagovijestiti ne davši se na izradu svih teških problema, što se u njima kriju.

I zbog toga su najizradjenija djela Percova — male crtice, sličice, skice. To je minijatura umjetnost. Tu je on djelao i tkao nit po nit svoje priče, da pred nas stavi izvane psihologijske likove, da nam predoči najtajnije duševne pokrete i nagone. Bezbroj ima tih crtica i bezbroj je junaka izradjeno u njima.

A svi su ti ljudi jednostavni, priprosti, pučani. Svi oni, bili radnici, bili kramarčići, bili učitelji, bili rebei — svi su oni ljudi iz mase, iz naroda. Svi se oni odlikuju mudrošću i naivnošću narodnom, svi su puni vjere i predanja, snage i požrtvornosti.

Ne smeta, što im biju ledja, što ih gaze, gone i pljuju, muče i isprdavaju. Njihova je snaga jača od sile gonjača. Štit im je Bog.

U najgori čas još može da pomogne Svevišnji, iz najveće nevolje može da izbavi Sveti, da je blagosloveni. Stoga valja da se uzdamo u Nj, pa nas ne će ostaviti i zapustiti.

*

Dva su problema, koja mnogo zanimaju Percu: socijalno stanje uopće, a napose žene u getu i odnos getskoga Židova prema vjeri, odnos Boga i čovjeka.

Majstorskim bojama riše ženu, njene najfinije osjećaje i najgrublje čine; majstorski slika nepravednost njene podložnosti, nevolju njenu i patnje, koje ima da snosi.

A vjera priprostoga čovjeka, naivna i duboka, vjera, koja prodire do u nebo i silazi do na dno pakla, to je nosilac najvećega dijela Percovih priča.

Nije dabome zanemario ni ljubav u različnim oblicima njenim.

Bio je otac jidiš-književnosti. Sprijatelj sa svima jidiš-književnicima, jedan od dionika jidišističkoga pokreta on je mnogo utjecao na čitavu plejadu mlađih pisaca, koji su se ugledali u njegov način pisanja ne dostignuvši dakako svoj snažni uzor.

Na njegovu se grobu našla četa vilnajača, da se zakletvom obaveže na širenje jidišdrame. Tako je on i iza smrti bio pokretač i uzročnik plemenitih težnja, koje su donijele ploda i koristi.

Ben Josef.

Godine 1866. bio je objavljen »Erfurt-ski program« njemačke socijalne demokracije i Hess napušta njene redove, pa odlazi natrag u Francusku odakle se je uslijed amnesrije bio povratio god. 1861. Ondje je u Parizu umro 6. aprila 1765. usred studija prirodnih znanosti. Mrtvo mu tijelo prevezoše u Köln i tu ga sahraniše.

Djelo »Rom und Jerusalem« nije se nika-ko jače dojmilo. Tadanje židovstvo Njemačke ne bijaše tako nastrojeno, a da bi moglo i donekle prihvatiti njegove misli, a ruski Hoveve-cijonisti, s kojima je Hess nakon izdavanja svoje knjige stupio u jači kontakt, izgrađiše svoj pokret na drugim nekim, mnogo bližim i konkretnijim premisama. Ideje je knjige namijenjene su, a da Hess sam to nije ni spomenuo, kasnijim generacijama. Danas su temeljne misli cijonističkog socijalizma, koji obnovi Palestine daje biljeg nečeg socijalno dobrog i etički uzvišenog, identične sa shvaćanjem Hessovim iznesenim u »Rom und Jerusalem«. Svetljudski aspekt čitavoga cijonističkog pokreta jasno je prvi puta izrečen u Hessa. I zato mi, jer shvaćamo te probleme, umijemo da respektiramo muža, koji je ispunjen humanošću i socijalnom etikom židovstva mogao da stvori tek nešto apstraktno, ali djelo, koje može da čini a i čini osnovicu jedne orijentacije. — I.

Bilješke

Nekoliko se gospode studenata na zagrebačkom sveučilištu uzbunilo, što su akademske vlasti prisustvovala svečanoj akademiji društva »Judeje« prigodom proslave otvorenja hebrejskog univerziteta u Jerusolimu i što »Židovi-cijonisti«, »ludjanci i uzročnici skupoće« — šalju brzojavne pozdrave svojim sunarodnjacima u Jerusolimu, »gdje se afirmišu kao skroz poseban narod«. Po običaju sazvaše protestnu skupštinu za nedjelju dne 5. aprila. Na oglasu, kojim se sazvije protestna skupština nije bilo potpisiva (valjda zato, da se već unaprijed istakne »vanpartaičnost« toga momenta). Protestnoj skupštini prisustvovalo je oko 50 studenata i nekolicina članova »Judeje« da vide riječi, misaone i mišićave emanacije islin-skoga i uzvišenog patriotizma svojih kolega, od kojih je velik broj bio u »spremi« (bambusovi štapovi za »šetnju«). Zagrebačka »Riječ« bila je toliko ljubazna, da u svom broju od 6. o. mj. odštampa »oštru« rezoluciju prilaženju na toj »skupštini akademske omladine«, pa nam je uštedila trošak i posao, da je i mi doslovno donesemo, a osim toga je »Riječ« tu rezoluciju popratila nadasve objektivnim i ukusnim uvodom spomenuvši i jednoga »poljskoga Židova« (ovdje se »Riječ« malo zaboravila, jer je kazala samo Židova, a nije rekla cijonista, — jer ona voli da piše o cijonistima), koji je »zapodio kavgu« s demonstrantima, što su nakon skupštine demonstrirali na Zrinjevcu protiv Židova.

Ne ćemo da diramo u partijsku disciplinu redakcije »Riječi«, ali je značajno po samostalnosti toga lista, što između redaka odobrava demonstrantima, a nekoliko dana prije donosi vijest o tom, da je šef njene partije, gospodin Pribičević, kao ministar prosvjete prisustvovao proslavama beogradskih Židova, privedenim prigodom otvorenja hebrejskoga univerziteta.

Umjesto svakog daljnijeg komentara donosimo ovdje noticu beogradskih »Novosti«, kojom popraćuju u broju od 6. aprila vijest o demonstracijama u Zagrebu.

»Vesti o ovim antisemitskim demonstracijama sa žudjenjem se primaju u Beogradu, koji ne razume intolerantnost Zagreba u današnje doba. Ceo kulturni svet pozdravio je svečanost u Jerusalimu kao jednu kulturnu novu tekovinu i kao jedan važan momenat kada se ispravlja vekovna nepravda prema jednom narodu. Neka bi se i Zagreb ovom prilikom slobodno ugledao na Beograd, gdje svi građani uživaju isle slobode i isle shvaćaju svoje dužnosti prema državi«.

★

Otvorenje hebrejskoga sveučilišta popratila je gotovo sva naša štampa opširnim i informativnim člancima. Beogradsko »Vreme« donijelo je opširni članak iz pera dr. Albale, a »Pravda« uvodnik iz pera dr. Davida Alkalaja, predsjednika našeg Saveza. Pored toga se istakoše simpatičnim i informativnim pisanjem »Politika«, »Novosti«, »Samouprava« i »Trgovinski Glasnik«. Sve novine donesoše prikaze proslave u Beogradu. I u Osijeku a i drugdje u provinciji doniješe gotovo svi listovi bilješke i članke o tom događaju.

Od zagrebačke štampe doniješe informativne i ponešto opširnije bilješke o univerzitetu naročito »Obzor«, »Zagr. Tagblatt«, »Novosti«, »Der Morgen« i »Riječ«. Na proslavu se osvnuća sva zagrebačka štampa — uz dva časna izuzetka: »Jutarnji List« i »Večer«.

Redakcija tih dvaju listova, nije bila raspoložena da donosi simpatične vijesti o univerzitetu i ako su imali sav materijal za takove notice. Ta dva lista uopće nisu simpatično raspoložena prema židovskome radu u Palestini. Neprestano se trudiše da odnekuda dovuku i donesu protužidovske i protu-engleske vijesti iz Palestine. Donašahu redovno vijesti o demonstracijama Arapa naročito na dan otvorenja univerziteta a nijesu se nikako osvrćali na svečanost, koja se toga dana provela. I pred koji dan donijela je »Večer« neku bog bi ga znao odakle izvađenu sliku o »lugujućem Jerusolimu« — nekoliko kuća sa crnim zastavicama —, da time pokaže opravdanost svojih bilježaka.

Nije nam suviše stalo do toga, da tražimo razloge toga »neraspoloženja prema cijonistima«. Po našem mišljenju ono ne rezultira iz ispravne žurnalističke objektivnosti. Bilo bi naprotiv ispravnije da je redakcija »Večer« i »Jutarnjeg lista« bila nešto manje subjektivna i uznastojala da ne informira svoje čitačelje posve jednostrano donoseći neprestano vijesti o protužidovskim i protuengleskim demonstracijama u Palestini, kojima vrela nisu najčišća, a ignorirajući posvema ono, što respektira sav kulturni svijet.

★

Gospodin Pavle Radić, sinovac gospodina Stj. Radića, je predsi. »Hrvatskog Seljačkog Kluba«. Prigodom verifikacione debate u »Narodnoj Skupštini« održao je veliki politički govor. Političkoj važnosti i retoričkoj veličini toga govora jamačno ne pridonosi mnogo rečenica: »da je svaki čifut danas veći Jugoslaven od njega«.

S gospodinom se Radićem čifuti dakako ne mogu mjeriti ni u noblesu ni u jugoslavenstvu. U ostalom gosp. je Pavle Radić nećak, svoga strica.

Iz židovskog i cijonističkog svijeta

Demonstracije protiv Balfoura u Damasku. Osmoga aprila stigao je lord Balfour iz Palestine u Damask. Neposredno iza njegova dolaska započela je demonstracija protiv njega. Velika masa ljudi sakupila se pred hotelom, u kojem je odsjeo lord Balfour i bacala kamenje na prozore njegovoga stana. Policiji je uspjelo, da otjera masu ispred hotela i tek oko 10 sati u noći uspostavljen je u gradu mir. I drugoga dana došlo je iza podneva do žestokih demonstracija protiv Balfoura. Masa je napala policiju, koja je bila postavljena da čuva red. I opet bacahu kamenje u prozore. Intervencijom vojske uspjelo je raspršiti demonstrante i uspostaviti red.

Ove su se demonstracije veoma neugodno dojmile lorda Balfoura. Na savjet generala Sarraila, vrhovnog komesara francuskoga mandatarskog područja u Siriji otputovao je Balfour automobilom iz Damaska u Bajrut, pa se ondje ukrcao na francuski brod »Sphinx« i otputovao u Aleksandriju. On je bio došao u Damask na poziv generala Sarraila, koji je službeno prisustvovao svečanostima u Jerusolimu. Damask je grad na sirsom području, nad kojim imade mandat Francuska, analogno mandatu Engleske nad Palestinom. Nije čudo, što je ovdje došlo da takovih demonstracija, jer je upravo u Damasku jedno od dviju izvanpalestinskih žarišta arapske nacionalističke struje, kojoj pripadaju i ljudi, što su se i u Palestini grozili takovim demonstracijama. Bit će da je general Sarraill, koji u svom području vodi konstruktivnu i ispravnu upravnu politiku kao i Herbertt Samucl u Palestini, mislio, da se izvan Palestine jamačno ne će desiti ono, što se nije desilo u Palestini, to više, što mandat nad Sirijom nemaju Englezi nego Francuzi. Englezi su osjetljivi za ovake pojave, ko što su demonstracioni aktovi protiv njihovih ljudi, a naročito protiv uglednih državnika. A ako su ispravne vijesti o tim demonstracijama, koje je raširila Reuterova agencija, jamačno će Velika Britanija nekako reagirati na sve to.

Dugoročni stvarni za'am u Americi za Palestinu. Varšavskom dnevniku »Hajnt« javili su ovih dana iz Newyorka, da nedavno osnovano židovsko parobrodarsko društvo »Amerika-Palestine Line« pregovara s ministarstvom trgovine u Washingtonu u stvari ovećeg zajma u robji za Palestinu. Radi se o prodaji američkoga građevnog drva uz dugoročni kredit. Američko ministarstvo trgovine (Department of Commerce) slaže se s mišlju, da posredstvom nove parobrodarske linije intenzivira gospodarske odnose između Amerike i Palestine.

Novi židovski dnevnik u Americi. U redakciji g. Louis E. Millera izlazi u Newyorku novi dnevnik na jidišu pod imenom »The New Wahrheit«.

Doprinos židovske općine u Gdanskom za Keren Hajesod. Povodom otvorenja hebrejskoga univerziteta u Jerusolimu zaključio je jednoglasno reprezentantski kolegijum židovske općine u Gdanskom, da općina dade Keren Hajesodu doprinose od 3000 gdanskih forinti (120 funti).

Legat iz Južne Afrike za hebrejski univerzitet u Jerusolimu. Preminuli Isac Sorison ostavio je testamentarno sedminu svoga imutka hebrejskom univerzitetu u Jerusolimu.

Iz Palestine

Broj sefarada u Palestini. »Haolam« donosi statističke podatke o sefardskom pučanstvu u Palestini. Prema brojanju sefardskog komiteja od 110.000 svih Židova u Palestini imade 37.700 Židova, koji potječu sa Orijenta. Trećinu palestinskoga židovskog pučanstva čine dakle sefardi: jermenski, armenski, buharski, georgijski, kurdski i ostali orijentalni Židovi. Na gradove su ovi Židovi ovako podijeljeni: U Jerusolimu nalaze se 20.000, u Tel Avivu 6000, u Tiberiasu 4500, u Hajji 3800, u Hebronu 2700, a u Safedu 125. U kolonijama imade oko 3000 sefarada: u koloniji Har Tov sa 4670 dužama, imade 114 stanovnika, sefarada iz Bugarske. Jemenitska četvrt na zemljištu Keren Kajemeta, Šivat Cijon kod kolonije Rišon le Cijon ima 16. dužama i 70 stanovnika. Jemenitsko naselje u Nes Cijona imade 11 dužama sa 30 stanov-

Darujte za halučku farmu

nika; Saarim kod Rehobota 130 dunama i 450 stanovnika; Mahane Jehuda kod Petah Tikve 91 dunam i 507 ljudi; Nehiel kod Hedere 100 dunama i 150 duša.

Sefardski komite navodi, da ukupni broj svih sefarada u svijetu iznosi 1,410.000. U Palestini imade nekoliko mladih sefarada, koji se nazivlju »haluce hamizrah«, a među njima imade grupa, koje postoje već sedam godina. Nedavno osnovana sefarska organizacija u Palestini, koja je objavila ove brojeve na prvoj svojoj skupštini, doprinijeti će bez sumnje veoma mnogo aktiviranju ovoga radnog elementa.

Tvornica špirita u Hajji. Nedavno su u Hajji neki industrijalci iz Austrije, Čehoslovačke i Rumunjske u zajednici s jednim uglednim trgovcem iz Hajfe osnovali društvo za osnutak tvornice špirita i kvasca. Osnovni kapital društva, koje bi doskora imala da potvrdi palestinska vlada, iznosi zasada 30.000 funti. Društvo kupilo je potrebne zemljišne parcele i neke zgrade od društva »Atid«. Zemljište leži uz cestu, koja vodi iz Hajfe u Ako, a zaprema nekih 20.000 pika. Potrebni strojevi već su nabavljeni u inozemstvu, pa se već nalaze na putu za Palestinu. Dnevna produkcija ove tvornice imala bi prema planu pored ostalih nusprodukata iznositi pet hiljada litara.

Vrtno naselje lože Bne Brit u Jerusolimu. Kako je poznato, posjeduje palestinska loža Bne Brit zemljišnu parcelu udaljenu trideset kilometara od Givat Saula, a između puta, koji vodi u Jafu i staroga puta u Mocu. Ovdje se prema prvotnom planu trebao da osnuje potpuni vrtni grad, ali prema novijim planovima osnovat će se i arediti tek jedno vrtno naselje. Citavo se naselje treba da podijeli u 100 građevnih parcela. 77 članova je već uneseno u popis naseljenika, a 23 mjesta se još izdaju. Kvuca radnika Hasolela sama je privredila 14 dunama, pa se je priključila ovom naselju. Prema nedavno objavljenome izvještaju osiguran je već tom naselju zajam od 200.000 dolara, koji će se podijeliti prvoj stotini članova uz kamate od 6% i povratni rok od dvadeset godina. Osnivači se nadaju, da će krajem ove godine započeti izgradnja kolonije.

Kazalište u prirodi u Palestini. Gosp. David Haltrecht uredio je na granici između Jafe i Tel Aviva hebrejsko kazalište, koje će igrati u prirodi. Upravo u Palestini moći će ovaj teatar sa neko 500 mjesta biti od oveće važnosti, jer se uslijed jake vrućine kroz najveći dio godine boravak u zatvorenim dvoranama nepodnošljiv. Oficijelno otvorenje provedeno je devetoga aprila.

Dnevnik židovskih radnika u Palestini. Dnevnik židovskih radnika u Palestini trebao je prema ranijim vijestima da počne izlaziti prvoga aprila. Međutim su se pripremni radovi otegli, pa će taj list, kako javlja »Haarec« početi izlaziti tek prvoga juna. List će nositi ime »Davar«, tiskati će se u tiskari Hapoel Hacaira u Tel Avivu, a glavni će mu urednik biti Berl Katznelson.

Egipatska vlada desavaira zahtjeve palestinskih Arapa. Svečanostima otvorenja hebrejskoga univerziteta prisustvovao je i rektor arapskoga sveučilišta u Kairu, Lutfala Sajed, zastupajući sveučilište u Kairu i egipatsku vladu. Egzekutiva palestinskih Arapa odaslala je egipatskom kralju Fuadu i predsjedniku vlade Siwar paši brzojavku, u kojoj traži, da Egipat ne odašalje svoga zastupnika na svečanosti u Jerusolim, jer Arapi u Palestini bojkotiraju hebrejsko sveučilište. Kralj Fuad i njegova vlada ignorirali su ovaj zahtjev i odaslali svoga zastupnika u Jerusolim.

STATISTIKA PALESTINSKOGA PUČANSTVA.

U broju »Haareca« od 16. marta objavio je dr. Ruppin informativni članak »Statistika židovskoga pučanstva u Erec Jisraelju«. Ovdje donosimo nekoje podatke iz toga članka.

Temelj statističkih podataka o broju židovskoga pučanstva u Palestini čini brojnjé pučanstva, koje je provela palestinska vlada 23. oktobra 1922. Ukupan broj palestinskoga pučanstva iznosi 757.182, ako se amo pribroji pučanstvo južnoga okruga (Gaza i Beršeba), koji gotovo isključivo čine Beduini, za koje se ne može odrediti stalan broj nego se drži, da ih ima nešto više od 72 i po hiljade. Od svega pučanstva bilo je u to vrijeme 83.794 Židova i 673.388 nežidova.

U stvarnu ispravnost ovih brojeva vladine statistike često se posumnjalo; naročito se isticalo, da je broj Židova jamačno veći, nego što je ovdje naveden. A ako ima pogrešaka u toj statistici, ne smije se misliti, da su brojevi Židova namjerice navedeni manjima nego što su uistinu. U svakom slučaju treba da se više pouzdajemo u službenu statistiku vlade nego u privatne procjene.

Od 83.794 Židova stanovalo ih je na dan 23. oktobra 1922. u gradovima 68.622, gdje su iznosili 25.97% sveukupnog stanovništva, a 15.172 (3.08%) stanovalo ih je na selu. Prirodni porast iznosio je god. 1922. u Židova 1371 duša, to će reći 16.4 promila (porodi iznosiše 2.349 duša = 28 promila, smrtni slučajevi 978 duša = 11.6 promila), a u godini 1923. 1890 duša = 21.4 promila (porodi 2000 = 36.2 promila, smrtni slučajevi 1310 = 14.8 promila), a prirodni porast u nežidova iznosio je g. 1922. 23.7 promila, a god. 1923. 21.8 promila. Broj poroda je kod nežidova procentualno mnogo viši (44.5 resp. 49.1 promila), ali isto tako i procenat smrtnih slučajeva (19.8 resp. 27.3 promila).

Broj židovskih useljenika u vremenu od 24. oktobra do 31. decembra 1922. procjenjuje dr. Ruppin, uzevši u obzir, ponovno iseljenje, na 1345 ljudi.

Za godinu 1923. navodi vladina statistika, da se je uselilo 7421, a iselilo 3466 Židova, pa je prema tomu iznosio višak imigracije nad emigracijom 3955 ljudi, a kod nežidova postoji višak iseljenja od 911 ljudi (570 imigranata i 1481 iseljenika).

Službeni podaci o godini 1924. još nijesu objavljeni. Prema podacima vlade ušlo je u vremenu od 1. januara do 31. oktobra 1924. u Palestinu 10.107 Židova. U novembru i decembru iznosio je prema statistici palestinske cij. Egzekutiva broj židovskih imigranata 4450. Prema tome se može smatrati, da se u god. 1924. uselilo u Palestinu 14.557 Židova. O iseljenju postoje službeni podaci samo za neke mjesece. Čini se, da je vlada ovamo uračunala mnoge putnike, koji su napustili zemlju samo za neko kraće vrijeme. Dr. Ruppin drži, da je židovska emigracija, u godini 1924. iznosila 100 ljudi svakoga mjeseca, a prema tome iznosi višak useljenja 13.357 duša. Za nežidove nema za god. 1924. nikakvih pouzdanih brojeva, ali neki porast nežidovskog pučanstva imigracijom i ne ulazi u obzir. Prema tome za 31. decembra god. 1922., 1923. i 1924. postoje ovi brojevi:

	Židovi	Nežidovi
Stanje dne 23. X. 1922	83.794	673.388
Izračunan prirodan porast od 23. X. do 31. XII. 1922.	255	2.570
Višak imigracije	11.345	—
Stanje dne 31. XII. 1922.	85.394	676.958
Prirodan porast u god. 1923.	1.890	12.518
Prirast resp. umanjjenje imigracijom resp. emigracijom	+3.955	-911
Stanje dne 31. XII. 1923.	91.239	688.565
Prirodan prirast u god. 1924. (procijenjen prema broju od god. 1923.)	1.950	14.990
Višak imigracije	13.357	—
Stanje dne 31. XII. 1924.	107.746	703.555

Ovom broju od 107.746 židovskih stanovnika, treba da se doda nekoliko hiljada ljudi, koji su došli u zemlju kao turisti, a onda ostali u zemlji s dopuštenjem vlade, pa bi prema tome broj Židova u Palestini krajem godine 1924. mogao iznositi nekih 110.000, što čini 13.55% svega žiteljstva, prema 11.7% na 23. oktobra 1922.

O podjeli Židova na gradove i selo nema oficijelnih podataka za konac god. 1924. Moguće su tek manje ili više točne procjene. Dr. Ruppin misli, da se mogu otprilike navesti ovi brojevi:

Broj Židova Aproksimativan broj dne 23. X. 1922. za 31. XII. 1924.

Jerusolim	33.971	38.000
Jafa i Tel Aviv	20.152	32.000
Hajfa	6.230	8.000
Tiberias	4.427	5.000
Safed	2.986	3.000
Hebron	430	500
Ostali gradovi	426	500
Kolonije	15.172	23.000
	83.794	110.990

Gotovo polovica prirasta židovskog pučanstva otpada na Jafu i Tel Aviv, koji imadu 29.09% svega židovskog žiteljstva u zemlji. (Oko 27.000 duša otpada na Tel-Aviv, a neko 5000 na Jafu.) Održi li se broj imigracije od 2000 ljudi svakoga mjeseca i nastani li se i dalje dvije trećine tih useljenika u Tel-Avivu, brojiti će Jafa i Tel-Aviv krajem godine 1925. 45.000 Židova (35% židovskoga pučanstva Palestine), pa će tako preteći broj Židova u Jerusolimu.

Iz Jugoslavije

K STATISTICI K. K. L.

Promatrajući našu polugodišnju statistiku, mi bismo rado dali povoljan sud o sabirnom radu, da nisu i opet izbile neke pojave, koje nam to onemogućuju, pojave, koje se javljaju sad tu, sad tamo, da pojedina mjesta potpunoma zataje. Listamo li po starijim statistikama i usporedimo li rezultat s uspjehom našeg polugodišnjeg sabirnog rada vidjet ćemo lijep napredak. U prošloj smo godini za tri četvrti godine sabrali svega 329.051.85, a u ovoj smo godini već u prvih 6 mjeseca sakupili iznos od dinara 422.955.97, dakle znatno veću svoju. I prema prvom četvrtgodištu, u kojem smo namaknuli dinara 207.990.42 pokazuje se napredak od kojih 9000 dinara (ne uvaživši, da mi imademo neke iznose, koje nismo mogli uzeti u statistiku, jer nismo za njih specifikaciju). Kraj toga treba žalost istaknuti, da nekoja mjesta nisu do danas još priposlala obračune o pojedinim akcijama, uslijed čega statistika ne daje potpuno ispravnu sliku o rezultatu našega sabirnoga rada.

Ali s kojega god gledišta posmatrali polugodišnju statistiku ona nam općenito pokazuje uspjeh i to po apsolutnoj visini, kao i po porastu pojedinih sabirnih grana. Nije se promjenio omjer mjesta, koja su namaknula odnosno prekoračila svoj kontingent. U ovom iskazu ima 27 mjesta, koja su namaknula više od propisanog kontingenta prema 26 u prvom kvartalu, a ispod kontingenta 20, dok su nekoja mjesta trebala tek neznan iznos da postignu svoj kontingent.

Prvenstvo prešlo je ovaj put iz Zagreba u Beograd. Naše povjereništvo u Beogradu zaslužuje punu hvalu i ono, što smo već naglasili, sad se ispunilo. Njegov sistematski rad pokazuje lijepe plodove i Beograd će, bude li i nadalje istim marom radio, sigurno još i bolje rezultate postići. Ovim je uspjehom ujedno pružen dokaz, da su kontingenti, što ih je uprava Kerena razrezala na pojedina mjesta pravedni i da se, što smo vazda tvrdili, mogu kraj dobre organizacije, iakoćom namaknuti. Zagreb nije namaknuo svoj kontingent i sigurno mu ne smije služiti kao izgovor, da je mnogo dao za akciju halučke farme (gotovo polovinu cijeloga iznosa, koji je namaknuo) nihi na nedavnu akciju g. Israela Cohena, jer da je, naročito omladina, iole nešto radila, kako se to od nje ne samo smije očekivati, već mora tražili, sigurno bi se bio mogao namaknuti još i deficit od 7197.— dinara! Bilo bi skrajnje vrijeme, da i Zagreb provede definitivnu organizaciju mjesnoga povjereništva, te da suslavno organizuje rad, jer su baš u Zagrebu mogućnosti rada tako velike, da bi Zagreb mogao daleko više namaknuti od propisanog mu kontingenta. Vrlo je rdjav rezultat u Sarajevu. Iako je bilo nastojanje uprave Kerena, da svim silama podupire rad famošnjeg povjereništva, pa je poslala oramo naročite izaslanike, da budu na po-

moći mjesnom povjereništvu ipak nažalost nismo uspjeli, da ga pokrenemo na ikakav jači rad. Nekoliko sarajevskih korporacija obvezalo se doduše na izvjestan kontingent, ali s jedne strane ta udruženja još nisu potpuno iskupila svoju obvezu osim «Jevrejskog Kluba» koji je namaknuo 20.000 dinara, iako je preuzeo samo kontingent od 15.000 dinara, a s druge strane se povjereništvo nije trsilo, da barem prigodne akcije iskoristi za Keren Kajemet. To stanje nije ničim opravdano, jer bi se u Sarajevu mogao namaknuti propisani kontingent, da je bilo malo aktivnosti i revnosti. Iz Sarajeva — osim od «Jevrejskog kluba» — u ovom drugom kvartalu uopće nismo primili nijednu paru za Keren (iznose iskazane u specifikaciji primili smo još u prvome kvartalu), što se ne može opravdati ni ma kako teškim specijalnim sarajevskim prilikama i teškoćama. Zašto nijesu doznane ni one čedne svote, koje su ipak sakupljene? Povjereništvo nije održalo kontakta s našom upravom, nije reagiralo na apele onako, kako bi trebalo, nije obračunavalo akcije, a rezultat svega toga je slab uspjeh. Trebat će uprijeti sve sile, da se u III. kvartalu popravi ovaj rdjavi rezultat, pa da Sarajevo zauzme bolje mjesto. Nešto se poboljšao Osijek iako još nije ni polovicu propisanog kontingenta namaknuo. Iza lijepoga rada u prošloj godini, koji je pokazao mogućnost uspjeha, nebi smjelo doći do nazađovanja! Lijepo je radio Novisad, koji bi sigurno namaknuo svoj kontingent, da nije zadnja Purimska zabava bila priredjena u korist halučke farme.

O drugim mjestima mi smo već češće pisali naročito o onima, koja stalno premašuju kontingent (Vukovar, Vinkovci, Ogušin, Ludbreg, Požega, Zenica, Split, Travnik, Zavidovići). U tim mjestima ide glavna zašluga povjerenika, koji nam svojim agilnim radom, često uz mnogo teže prilike no u velikim gradovima, osigurava kontingent. A zar bi uopće smjelo biti u našoj statistici mjesto, koja nisu namaknula svoj kontingent? Da ilustriramo, kojom se lakoćom može namaknuti kontingent, spomenut ćemo primjer Vinkovaca, gdje je gotovo sav kontingent ovog kvartala namaknula obitelj i rodbina Jakova Schlesingera. I takovih bi se primjera našlo i u drugim mjestima.

Ne ćemo da se ovom prilikom bavimo sa svim sabirnim sredstvima, tek želimo da dvije stvari istaknemo. Ideja samokontingentiranja sve se više širi i nailazi na sve veće razumijevanje pa ćemo sigurno na koncu ove sabirne godine moći vidjeti uspjeh ovoga sistematskog rada. Zatim, da u raznim krajevima dobro prosperiraju razne sabirne grane, a od svih ponajbolje Pinkas i škrabice (kasicel), a pored toga Tora darovi. Pinkas se u zadnje vrijeme naročito u Beogradu udomio i postigao vanredno lijep rezultat, a što se škrabicom može postići, to ne treba posebno tumačiti. Iz naših, a pogotovo iz statistika K. K. L. u drugim zemljama, dade se konstatirati velik porast godišnjih prihoda K. K. L. od škrabica. I zato sve uprave K. K. L. traže da se posveti osobita pažnja škrabici. Mi smo već u zadnjoj statistici upozorili na važnost akcije za škrabice i tražili, da se ona što bolje provede. Naročito bi se omladina imala baviti ovom akcijom, a mi smo uvjereni, da će ona imati vanredan uspjeh i omogućiti nam da prebacimo naš kontingent.

Zato neka bude naše nastojanje, da III. kvartal, u koji stupamo, bude bolji. Iskoristimo odmah narodni blagdan oslobođenja za

veliku Pesah akciju. Tražite svugdje da bogoštovne općine, po primjeru Zagreba, Broda, Brčkoga, Križevca, Ludbrega, Nove Gradiške, Prištine, Vinkovaca i Vukovara udovolje apelu Uprave Keren Kajemeta i da se upišu u Zlatnu knjigu. Ne propustite ni jedne zgode za sabiranje i naš će uspjeh biti potpun!

Dr. A. S.

PROSLAVE POVODOM OTVORENJA HEBREJSKOGA UNIVERSITETA U JERUSOLIMU.

Beograd. K našem izvještaju u posljednjem broju donosimo naknadno još ovo: Odavno Beograd nije imao ovakove lijepe i impozantne svečanosti. Prvi aprila beogradski Jevreji srdačno su manifestirali svoje osjećaje radosti i ponosa, što se u Palestini otvara najviši jevrejski duhovni centar. Mjesna cionistička organizacija i obje općine uspjele su u svome nastojanju, da taj dan bude sjajna manifestacija, koja će ostati zabilježena u analima našega grada. Obje općine održale su zajedničku svečanu sjednicu. Predsjednik sefardske općine gosp. Rafail Finzi otvorio je sjednicu i izrazio radost cjelokupne općine povodom otvorenja jevrejskog univerziteta. Dr. Pops, predsjednik aškenaske općine, pozdravljajući otvaranje univerziteta izrazio je svoje zadovoljstvo, da sve Jevreje ujedinjuje rad na obnovi Palestine. Iza toga sastavljen je zapisnik ove svečane sjednice, koji su potpisali svi delegati u ime svojih korporacija. Tom su prigodom društva upisivala priloge za halučku farmu.

Pred sinagogom «Bet Jisrael» skupilo se već dugo prije 6 sati brojno općinstvo. Naša sinagoga ne pamti jedne svečanosti, kod koje bi bilo tako jako učestvovanje kao danas. Na ulazu u sinagogu dočekivali su predsjednici obih općina visoke dostojanstvenike. Kor «Jevrejskog pjevačkog društva» intonirao je «Hatikvu», a zatim su sveštenici očitali psalam, iza čega je kor veličanstveno otpjevao «Tov Teodot». Vrhovni rabin g. dr. Isak Alkalaj i rabin Šlang očitali su molitve zahvalnice i blagoslov za našu najvišu duhovnu ustanovu u Jerusolimu. Slijedio je svečani govor g. dra. Albalé, o kojem smo već izvijestili kao i o govoru ministra vjera gosp. Trifunovića.

U ime beogradskog univerziteta govorio je rektor g. Pavle Popović, koji je rekao, da se raduje, što mu je dana mogućnost, da zajedno s beogradskim Jevrejima učestvuje u radosti povodom otvaranja jevrejskog univerziteta u Jerusolimu. Kad je nedavno dobio poziv od londonskog odbora za proslavu otvaranja univerziteta, da i beogradski univerzitet sudjeluje na toj proslavi, osjetio je radost i zadovoljstvo kao ni kod kojeg ranijeg poziva ove vrste. Zali, što materijalne teškoće nijesu dopustile ni njemu a ni drugim profesorima beogradskog univerziteta, da odu na proslavu i da na licu mjesta vide sav uređaj sveučilišta. Uvjeren je, da će «najmladji naš brat» brzo koraknuti naprijed to prije, što nije samo odredjen da poučava mlade ljude, već će u prvom redu poslužiti znanstvenom istraživačkom radu. Može se očekivati, da će jevrejskim univerzitetom jevrejska misao još i više nego dosada utjecati na historiju čovječanstva.

Iza svih govora zaorila se velebno i gromko pjesma «Aleluja». Započela su čestitanja i klicanja kraljevskoj vladi, Engleskoj, beogradskom univerzitetu itd.

Mjesna Cionistička Organizacija, obje vjeroispovjedne općine i eškenasko žensko društvo «Dobrotvor» odaslahu brzojavne čestitke sveučilišnom kuratoriju u Jerusolimu.

Novisad. Dne 1. aprila održala se u 6 sati poslije podne svečana služba božja. Nadrabin dr. Heinrich Kisch držao je svečanu propovijed. Židovske su radnje bile cijelo poslije podne zatvorene.

Dne 5. aprila održan je veliki miting u dvorani židovske bogoštovne općine. Na mitingu govorili su predsjednik novosadske općine g. dr. Armin Kassowitz, vrhovni rabin g. dr. Isak Alkalaj iz Beograda: nadrabin g. Hermann Schweiger iz Sente. Svi su govori ostavili dubok dojam na brojne slušatelje. Mitingu pribivali su gotovo svi Židovi a i mnogo ne-židova.

Na večer u 8 sati priredjen je banket za 200 osoba, te su učesnici u vanrednom raspoloženju ostali do iza ponoći.

Osijek. Otvorenje hebrejskog univerziteta bio je povod, da se osječko židovstvo trgne iz svoje letargije i da učestvuje u slavi cjelokupnoga židovstva. A ovaj put možemo biti zadovoljni s našim priredbama. U predvečerje otvorenja hebrejskog univerziteta, dne 31. marta održana je svečana služba božja, kod koje je g. nadrabin dr. S. Ungar održao svečanu propovijed, u kojoj je prikazao znamenovanje dana za cjelokupno židovstvo. Dne 4. aprila u pol 7 sati na večer održana je svečana sjednica židovske bogoštovne općine, u kojoj je predsjednik g. dr. Hugo Spitzer održao svečani govor. U vrlo lijepom i misaono dubokom govoru izrazio je radost i veselje cjelokupnoga židovstva, što je moglo pristupiti aktu otvorenja najvišeg kulturnog instituta, hebrejskog univerziteta u Jerusolimu. U nedjelju, dne 5. aprila u 11 sati prije podne priredilo je Jevrejsko nacionalno društvo u dvorani hotela «Royal» svečanu akademiju s ovim programom: «Haleluja» od Levandóvskoga pjevao je kazališni zbor uz pratnju rogova i pozauna pod ravnanjem gosp. Mirskoga, zatim je slijedilo svečano slovo, što ga je držao začasni predsjednik Saveza Cionista g. dr. Hugo Spitzer. Iza toga deklamovao je stud. iur. I. Schein C. N. Bialika: «Igeret K'tana». Dr. Nikola Tolnauer govorio je o temi: «Jevrejska univerza i jevrejski narod». Akademija završena je s Rubin: «Melodija» i Dvoržak: «Humoreska» (čelo solo g. Mirskoga, na glasoviru gđa. Hamkin). Brojno općinstvo, kao kod rijetko koje zgode, živo je povladjivalo govornicima. Ova priredba, kojom se Jevrejsko nacionalno društvo opet aktiviralo, ostavila je snažan utisak na sve učesnike. Svim svečanostima pribivali su izaslanici civilnih i vojnih oblasti i sva kulturna društva. Osječko novinstvo bez obzira na partijsku pripadnost donijelo je informativne članke i izvijestaje.

Bitolj. Ovdašnji Jevreji svečano su proslavili dan otvorenja jevrejskoga univerziteta. Posebni odbor bavio se pripremanjem za ovu proslavu. Manifestacija bila je nadasve snažna. Jevreji imali su cijelo prije podne zatvorene radnje i dugo prije 10 sati svi su u svečanom odijelu pohrlili u sinagogu na svečano blagodarenje, kome su pribivali izaslanici civilnih i vojnih vlasti, te sve jevrejske korporacije. Svečani govor u španskom jeziku održao je g. Leon M. Kamhi, a u srpskome g. Moša Beřaha, advokat, te su oba govora učinila vrlo jak utisak na prisutne. Nakon svečanog blagodarenja primljena su čestitanja u lokalu Cercle des intimes.

Štip. Dostojanstveno smo proslavili velevažni dan otvorenja jevrejskog univerziteta. Jevreji već davno nisu imali ovakav svečan i radostan dan. Svi Jevreji već su u 4 sata poslije podne zatvorili svoje radnje, a u 5 sati poslije podne bila je sinagoga dupkom puna. Svečano slovo održao je naš ugledni sumišljenik i predsjednik Bet Dina, koji je u kratkom, ali vrlo srdačnom govoru, koji je ostavio lijep utisak na sve slušatelje, prikazao važnost i značenje ovoga dana u povijesti jevrejskoga naroda. Iza toga govorio je predsjednik naše organizacije, koji je u poletnome pozdravnome govoru dao izražaja našem veselju nad otvorenjem jevrejskoga sveučilišta. Govorom izaslanika naših korporacija završena je ova tako značajna slava.

Subotica. Petoga aprila poslije podne priredila su omladinska udruženja «Hakoah» i «Reus» svečanu akademiju prigodom otvorenja hebrejskoga univerziteta u Jerusolimu. Toj svečanoj priredbi prisustvovala je mnogobrojna i otmjena publika, a bio je prisutan gradonačelnik grada Subotice g. A. Malagurski. Gosp. dr. Miodrag Aćimović, dekan subotičkog pravnog fakulteta zastupao je taj zavod na akademiji. Pozdravnu riječ govorio je Ernest Klein, potpredsjednik «Reusa». Iza toga je hamera Šarika Šporer deklamovala pjesmu «Protiv struje» od Josipa Kiša. Nakon ove točke govorio je haver Ernst Schäffer o značenju i važnosti otvorenja hebrejskoga sveučilišta u Jerusolimu. U svom govoru iznio je razvitak palestinskoga školstva i uopće djelo židovske izgradnje Erec Jisraela. Uporedio je militarističku i materijalnu kulturu zapadnih naroda i država sa radom naših pionira u Palestini i općim kulturnim djelom židovskoga naroda. Govorio je da je o tome, kako se hebrejsko sveučilište izdržava doprinosima Židova sviju zemalja i kako je Nacionalna biblioteka u Jerusolimu osnovana i izgrađena

samo darovima Židova i nekih kulturnih država, pa je na kraju pozvao subotičke Židove, da vode brigu o egzistenciji ovih instituta.

Nakon ovoga govora izveo je na violini gosp. F. Turnovski Schubertovu sonatu, a na glasoviru pratila ga je hamera Ella Hay. Gosp. nadrabini dr. Josip Gerson istaknuo je u svom svečanom govoru veliku važnost otvorenja hebrejskoga universiteta, koje je za nas to značajnije, što je taj universitet osnovan i što se gradi naporom i sredstvima samoga židovskoga naroda, koji u toj stvari nije bio potpomognut ni od koje vlade ili države. Iza toga pjevao je nekoliko pjesama gosp. Aleksander Pollak, nakon toga je hamera Hinko Keller, vodja sekcije »Ivrije«, govorio o hebrejskim školskim institucijama u Palestini. Dalje je hamera Lili Pollak izvela na glasoviru »Improptu« od Schuberta.

Svečana akademija, koja je uspjela i u materijalnom i u moralnom pogledu, završena je pjevanjem »Hatikve«.

Ovom prilikom treba da se spomene postupak Židovske bogoštovne općine, koja se pored izričitog poziva omladine nije dala zastupati na toj proslavi, a nije htjela da održi svečanu službu božju u hramu.

Baruh.

Sombor. Somborsko omladinsko udruženje priredilo je dvanaestog aprila uveče svečanu akademiju prilikom otvorenja sveučilišta u Jerusolimu. Ta je uspjela priredba održana u dvorani »Lloyda«, koja je već prije zakazanoga vremena bila dupkom puna.

Pozdravnu riječ govorio je Eugen Klein, tajnik omladinskog udruženja, pozdravivši prisutne zastupnike bogoštovne općine, Hevre Kadiše i drugih židovskih institucija i društava, kao O. Mandla, predsjednika »Bar Giore« u Beču i Ernsta Schäffera, izašlanika Saveza Židovskih Omladinskih Udruženja, zastupnika subotičkog udruženja »Hakoah«, i novosadske »Ivrije«. Lujzika Goldberger i Mirko Kohn vrlo su skladno izveli duo na glasoviru i violini. Poslije nekoliko prigodnih riječi dr. Glanza održao je rabini dr. Simeon Guttman svoj uspješni svečani govor. Istaknuo je veliku važnost otvorenja sveučilišta i ponajviše je naglasio, da historija židovskoga naroda od više nego 1900 godina nije zabilježila takav znatan i presudan događaj. Hamera Magda Szego, deklamirala je iza toga pjesmu H. N. Bjalika »Ako te andjeo pita«, a poslije toga govorio je Ernest Schäffler o značenju otvorenja hebrejskoga universiteta. Lili Gross pjevala je nakon toga s mnogo osjećaja jevrejske narodne pjesme. A. Friedmann govorio je o historijatu izgradnje hebrejskoga sveučilišta, a Otto Mandl održao je govor, koji se vanredno dočimio svim prisutnih. Iza toga završena je ova uspjela svečana priredba.

Baruh.

Križevci. Prigodom otvorenja jevrejskog sveučilišta u Jerusolimu, dne 1. aprila, priredila je ovdašnja Židovska bogoštovna općina svečanu službu božju, koja se obdržala u 18 sati. Na istu se odazvalo cjelokupno naše židovstvo — a bilo je i izašlanika političke i školske oblasti! Tom zgodom govorio je rabini Dr. Engel, a pjevanje kantora g. Buchsbauma te zbora, koji je, otpjevavši skladno i sa mnogo razumijevanja Haleluja, pobudio medju prisutnima opće udivljenje, uzveličalo je službu božju.

Židovsko omladinsko udruženje priredilo je u nedjelju dne 5. aprila svečanu akademiju u vijećnici bogoštovne općine, kojoj je cjelokupna omladina, a i dostatan broj ovdašnjeg židovstva prisustvovalo! Nakon otvorenja po predsjedniku Zdenku Hirschlu, koji je u svom kratkom govoru podstreknuo naše Židove na rad za obnovu Erec Jisraela, uzeo je riječ gosp. Ljudevit Strauss. Isti je u jednosatnom svom govoru razvio ideju cionizma, uspjeh njegov, te značenje otvorenja jevrejskog universiteta. Govornik je svojim jezgrovitim razlaganjima učinio jak dojam na ovdašnje Židove, koji su ga sa velikom pozornošću saslušali, te se razišli sa uvjerenjem, da će započeta izgradnja naše domaće u Palestini biti na korist svega židovstva.

Židovska bogoštovna općina zaključila je na svojoj sjednici da se prigodom otvorenja univerze upiše u zlatnu knjigu Narodnog fonda.

Iz sjednice Radnoga Odbora. Radni je Odbor u svojoj sjednici od 14. o. m. primio do znanja izvještaje o proslavi otvorenja he-

brejskog univerziteta u Jerusolimu u Bitolju, Osijeku, Štipu, Vukovaru i Subotici, zatim dopis iz Pančeva o razlozima, zašto se ondje nije mogla održati svečana proslava; brozjavni pozdrav Vaada hamanhigim (vijeće vodja Ahduf Hacofim) sa osnivačke glavne skupštine u Sarajevu. Iza toga raspravljalo se o dopisu g. inž. Zaloscera glede akcije za halučku farmu. Uzima se do znanja izvještaj dr. Singera o uspjehu sabirnoga rada za Keren Kajemet za prvo polugodište 5685. Sa žalošću se konstatuje neman i nerad nekoliko mjesnih povjereništava, a naročito Sarajeva i Osijeka, pa će se morali poprimiti shodne mjere ako se to stanje vrlo skoro ne popravi. Zatim povjerenik za šekelsku akciju g. David Spitzer, izvješćuje o stanju šekelske akcije, a upravitelj Keren Hajesoda g. Simo Spitzer o rezultatu akcije za Keren Hajesod u Tuzli i Brčkome, te o drugim tekućim agendama.

Konačno se svestrano pretresalo po Bar Giori potaknuto pitanje podupiranja Narodne Biblioteke u Jerusolimu, te je zaključeno da se referadu o toj stvari povjeri g. dru. Marku Hornu, kojemu se prepušta da sebi izabere podesne saradnike.

POVJERENICIMA KEREN KAJEMETA!

Završili smo prvo polugodište našega sabirnoga rada i iz objelodanjene statistike svaki je jasno vidio uspjeh svoga rada. Ne ćemo da iznosimo rekriminacije protiv pojedinih povjereništava jer smo uvjereni, da ona sama znadu, koliko su propustila u radu za Keren Kajemet, te da uslijed toga nisu postigli svoj kontingent. Vjerujemo, da svi povjerenici žele taj rezultat popraviti tako, da će III. kvartal i kod njih donijeti bolji uspjeh. Obzirom na skoro nastup vrućih ljetnih mjeseci, u kojima se prema iskustvu slabije radi, neka svi povjerenici iskoriste ovaj III. kvartal.

Treba odmah pristupiti organizovanju

Lag-banmer akcije

pa i pripravljanju

Savuot akcije

jer su to jedine akcije u ovome kvartalu.

Podjedno, pozivljemo sve povjerenike da smjesta obračunaju sve prijašnje akcije i da nas naročito izvjeste o rezultatu Pesah akcije.

Uprava Keren Kajemeta.

Dar za halučku farmu. Jedna je zagrebačka ivrtka darovala za halučku farmu 26.133 funti.

Kako smo izvještani, votirala je beogradska sefardska općina iznos od din. 5000, a askenaska iznos od 3000 dinara za halučku farmu.

Mavro Fuhrmann. Dne 7. o. m. umro je u Vinkovcima u 80. godini svoga života g. Mavro Fuhrmann, jedan od Židova, koji se je svogjedobno medju prvima u Vinkovcima naselio.

Pokojnik bio je opće štovana ličnost, što je došlo do izražaja i pri sprovodu, pred kojim su u znak počasti radnje Židova i nežidova zatvorene. Pokojnika ispratili su na vječni počinak građani svih slojeva i vjera, medju njima gradonačelnik dr. Topalović, predsjednik Židovske općine dr. Lang, upravnik pošte Lončarević te predstavnici trgovaca i obrtnika. Nadrabini dr. Frankfurter istakao je u svom nadgrobnom govoru rijetke vrline pokojnika, kao radnog, skromnog čovjeka, koji je u svom čednom ali skladnom životu našao potpuno zadovoljstvo.

U pokojniku gubi naš sumišljenik g. dr. David Fuhrmann svoga oca. Našem sumišljeniku i njegovoj obitelji izrazujemo naše srdačno saučesće. Žihrono letova!

Odjek obnove Palestine kod nežidova. Ovih dana primio je Narodni Fond pismo jednoga nežidova, koji riječima, punim oduševljenja, bodri Židove, da iskoriste podesni čas, pa da izgrade

svoju domovinu. Iako će trebati materijalnih žrtava, neka to nikoga ne plaši. Djelo je golemo i ono će, pomoću božjom, koji svoj narod ne ostavlja, biti dovršeno. Pisac žali da je siromak i da ne može više da šalje od 1000 dinara, te moli da se taj čedni prilog upotrijebi za obnovu Palestine.

Pančevo. Malo kad se nešto čuje o našim Židovima, i o našem radu. Ali ovaj put učinila je općina nešto, zbog česa se eto i o nama treba pisati; ona je naime otklonila da priredi svečanu službu božju povodom otvorenja hebrejskog universiteta. Neka se nitko tome ne čudi, jer su »dublji« razlozi vodili »očeve« naše Kehile. Dan otvorenja sveučilišta, 1. april, pao je u srijedu, a na tjedni dan — pored sve krize u poslovima — Židovi ne će doći u hram. Predsjednik poznaje svoju općinu i donio je tu odluku. I sve bi bilo u redu, da sutradan nisu sve beogradske i zagrebačke novine donijele opširne izvještaje o proslavama, a naročito u Beogradu, na kojima su učestvovali najviši državni dostojanstvenici, zastupnici sveučilišta i akademije, pa i glavom dva ministra (Gle. i vlada je s cionistima. Da se to bar prekrućer znalo!) Lako je sad kritikovati odluku predstojnika i na sva usta govoriti, kako nismo to trebali dopustiti. Ali predsjednik naše općine g. Heim je našao sretan izlaz iz te situacije, kad je bio interpeliran na narednoj sjednici, izjavom: u mojoj Kehili znao sam uvijek preprečiti svadje izmedju cionista i necionista. Treba očuvati mir.

I mi se slažemo s g. Heimom i držimo, da njemu treba mira i bit će naše nastojanje, da mu tu želju ispunimo i da svu tu gospodu stavimo u »zasluženo« stanje mira.

Beograd. Povjereništvo Keren Kajemet Jisrael i odbor Mjesne Cionističke Organizacije održali su u prisutnosti potpredsjednika R. O. S. C. g. Lava Sterna dne 6. o. m. zajedničku sjednicu, u kojoj se raspravljalo o provedenja svih aktuelnih akcija: šekelske, halučke i predobivanje pretplatnika za »Židov« i prikazivanje palestinskoga filma. Gosp. Stern dao je nakon iscrpivog raspravljanja dnevnoga reda predhodna obavještenja o jedinstvenoj akciji, koja se ima u najskorije vrijeme pokušati.

Cercle »Hatarbut«. Dne 9. marta 1925. na inicijativu nekolicine sumišljenika stanujućih u Zagrebu na Peščenici osnovan je »cercle Hatarbut«, koji si je uzeo za zadaću da okupi onaj dio jevrejskog građanstva u Zagrebu, koji stanuje na Peščenici, Maksimirskoj cesti, Vlaškoj ulici i u bližnjem okolišu, u svrhu međusobnog zblizjenja te zajedničkog rada na polju jevrejske kulture. Cercle imade svoje društvene prostorije (Laščinskak 31) koje su dnevno od 14—24 sata otvorene.

Na konstituirajućoj skupštini izabrana su sljedeća gospoda u upravni odbor: Predsjednik: g. Herman Adler, veletrgovac; I. potpredsjednik: g. Leon de Mačo, inženjer; II. potpredsjednik: gosp. V. Neubrunn, prokurista; tajnik g. Jizhack Abinun, priv. činovnik; blagajnica: gdja. Terezija Neubrunn; ekonom: gdja. Sarlota Kestler. Odbornici: gg. Israel Mevorah, arhitekt, Leon Zitter, trgovac; Oskar Winkler, prokurist. Nadgrobni odbor: predsjedatelj: g. Adol Kestler, ravnatelj; g. Iso Kern, tvorničar, g. Mavro Preis, trgovac. Adresa cerclea glasi: Cercle »Hatarbut«, Zagreb, Laščinskak 31.

Novo osnovani Cercle »Hatarbut« kupio je na Borongaju zemljište, te će već tekom narednih tjedana otpočeti sa gradnjom jevrejskog doma. Potanje vijesti donijeti ćemo u sljedećem broju našega lista.

Iz »Neurima« Zenica. Naša dosadašnja vr. predsjednica gdja. Ada Pappo, demisionirala je na povjerenju joj predsjedničku dužnost, te joj se ovim putem iskreno zahvaljujemo na njenom dosada agilnom i požrtvovnom radu, koji je za čelo vrijeme najsavjetnije vršila.

Kult. udr. židovske omladine »Neurim«. Dne 15. m. primio je u svojoj sjednici od 14. o. m. primio do znanja izvještaje o proslavi otvorenja he-

Koncert gospodje ELZE KONRAD-KOHLHUT. Primili smo obavijest, da će poznata umjetnica na glasoviru, gospodja Elza Konrad Kohlf iz Beča, dne 25. ov. m. prirediti u dvorani Glazbenoga zavoda svoj koncert sa vrlo zanimljivim programom. Mi će

mo u narednom broju donijeti program koncerta ove umjetnice, o kojoj se bečka kritika najpovoljnije izrazila.

IZLET KOLA. U nedjelju, dne 19. o. mj. priredjuje Kolo veliki izlet na **SLJEME** preko Šestina i Kraljičinoga Zdenca. Sastaje se kod Jelačićevog spomenika. Jedna grupa odlazi u 5 sati, druga u šest sati u jutro. Prvu grupu vodi Ture Schwarz, a drugu Joel Rosenberger. Pozivaju se svi članovi, da prisustvuju izletu i da pozovu goste, jer je izlet ujedno i oproštaj sa predsjednikom Kola Cvi Rothmüllerom, koji odlazi u Berlin.

SKUPŠTINA HEBREJSKIH KURZEVA. U subotu, dne 18. o. mj. u 8 i pol sati uveče u Palmofičevoj 16., bit će skupština svih učenika hebrejskih tečajeva. Govorit će se o hebraizaciji i o budućnosti hebrejske poduke u Zagrebu. Dužnost je sloga svih učenika i svih onih, koji se zanimaju za hebraizaciju ili kane učiti hebrejski, da bezuvjetno dodju na skupštinu.

HUG IVRI održaje u ponedjeljak, dne 20. o. mj. svoj redovni sastanak u 8 i pol sati uveče u Židovu, Ilica 31. III.

Na ovom se sastanku oprašta od Huga pročelnik Cvi Rothmüller.

Šport i gimnastika

VIII. REDOVITA GLAVNA SKUPŠTINA ŽIDOVSKOG GOMBALAČKOG I ŠPORTSKOG DRUŠTVA »MAKABI« U ZAGREBU

održana je u subotu, dne 4. aprila 1925. u 8 i pol sati navečer u vijećnici bogoštovne općine.

Predsjednik g. dr. Hirschl otvarajući skupštinu sa veseljem je istaknuo radosnu činjenicu, da je prošla godina protekla u ozbiljnom radu i u znaku napretka. Prije svega članstvo je »Makabija« duboko prožeto židovskom nacionalnom svijesću, a i sa športske strane rad, uočivši prilike, pod kojima se kreće, isto tako potpuno zadovoljava. Spominje teške borbe za materijalno obezbjeđenje normalnoga rada u »Makabiju« i zahvaljuje svima prijateljima društva, koji su omogućili, da je »Makabi« ne samo uzdržao pozicije, nego mogao i pokročiti napred. Sa osobitim veseljem spominje, da je inicijativom članova odbora i neke gospode izvan odbora, a osobito gg. Šime Spitzera, Lava Sterna i Julija Königa pokrenuta akcija za gradnju dvorane, koja će služiti Makabiju za njegove svrhe. Zahvaljuje i ovdje svoj toj gospodi, a naročito predsjedniku općine gosp. dru. Hugi Konu za osobitu susretljivost u tom pitanju i za razumijevanje potreba Makabija. — Izrazuje nadu, da će Makabi, kad bude imao svoj dom, biti centar zdravoga židovstva.

Pri koncu pozdravlja sve nazočne, a naročito predsjednika Izr. bog. općine dra. Hugu Kona, potpredsjednika gosp. Lava Sterna, gosp. dr. Aleksandra Lichta, začasnog predsjednika Makabija g. dra. Zwiebacka, bivšeg predsjednika Makabija g. Šime Spitzera i predstavnik Ž. N. Društva.

Zapisnik prošle VII. redovite glavne skupštine prima se nakon pročitavanja na znanje.

Tajnički izvještaj održao je g. Samuel Deutsch. Uvodno naglašuje, da je za ispravno prosudjivanje rada odborova nužno, da se uoči, što je odbor sebi stavio u zadaću da izvrši i kakove su bile prilike i uvjeti, o kojima je djelovanje odbora zavisilo.

Odbor je stavio sebi u zadaću, da podiže židovsku svijest među članstvom i da ga odgaja u židovskom duhu.

Naglašuje i razlaže, da u »Makabiju« sada postoji samo jedan problem, a to je vlastiti dom. Sve ostalo: financijska sredstva, velik broj članstva, društvenost i kvalitativni napredak, zavisno je od ovoga prvoga i primarnoga preduvjeta.

Odbor je to dobro uvidio i nastojao svakom prilikom pokrenuti akciju za gradnju. Sada je to konačno uspjele i »Makabi« će još ove godine oko Roš-Hašane imat svoj dom, a time stupa u novu fazu svoga života.

Napominjući promjene u odboru tečajem godine spominje rad oko financijske ravnoteže u

»Makabiju«, koju je akciju odbor povezo sa sistematskom akcijom za prikupljavanje novih članova izvršujućih i podupirajućih.

Spominje uzornu disciplinu i harmoniju, koja je i ove godine vladala u društvu, pa predanost članstva prema svom društvu, što je omogućilo sve one velike uspjehe, koje bilježimo u prošloj godini. Naglašuje dalje srdačan saobraćaj s ostalim židovskim društvima u zemlji i sudjelovanje na omladinskim sletovima.

Uspostavljen je kontakt i sa Egzekutivom svjetskoga saveza žid. športskih i gimn. društava »Makabi«, kojega se ideje propaguju među članstvom g'asilom toga Saveza. Zahvaljuje se svoj štampi, koja je podupirala »Makabi«, napose redakciji »Židova«. Crta stanje pojedinih sekcija, razlaže, kako je svima bez razlike odbor posvećivao jednako pažnje. Prikazuje u kratkim crtama zdravi športski rad, kojega su se rezultati ispoljili u nastupima i natjecanjima, gdje je svuda društvo bilo časno i lijepo zastupano.

G. Dragan Pfeiffer, zamj. vodje gimnastičke sekcije, izvješćuje o toj sekciji, koja radeći potpuno sistematski, bilježi u prošloj godini opet vrlo lijepih uspjeha, a u gradnji dvorane ima siguran залог za rad u budućnosti. Najbolje rade, što je i razumljivo, kategorije pomlatka i naraštaja, koje kod svakog sata potpuno napunjavaju gimnastičku dvoranu. Govori o radu u nastajnoj godini: društvena natjecanja, slet, olimpijada i svečano otvorenje doma.

Gosp. Moša Albahary izvješćuje kao pročelnik o nogometnoj sekciji, koja ove godine nije ispunila one nade, koje su se u nju stavljale. Uzrok je pomanjkanje dobrog ljudskoga materijala, pa će biti glavna zadaća u ovoj godini odgoj dobrog pomlatka.

Gosp. Alko Köhn referiše o radu lakoatletske sekcije, koja je i ove godine uznapredovala i bilježila lijepe uspjehe kako na vlastitim, tako i na priredbama drugih društava.

Gosp. Samuel Bauer referiše o radu mačevačke sekcije, koja će moći da bilježi veće i zamašnije uspjehe tek u novoj, prikladnijoj dvorani. Sekcija broji oko 20 članova, koji marljivo vježbaju mačevanje po talijanskoj školi lakom sabljom, dok pomladak, srednjoškolci gimn. sekcije vježbaju floret. Sekcija je poduzela korake za osnutak mačevalačkog saveza u Jugoslaviji, pa su pregovori u toku. Pri koncu zahvaljuje društvenoj upravi na izdašnoj potpori, a mačevaocima za njihov rad.

Gosp. Stjepan Pollak, tajnik teškoatletske sekcije navodi uzroke, zbog kojih ta sekcija ima samo lijepe uspjehe u kvalitetu, a slabije kvantitetne.

Gosp. Artur Schwarz izvješćuje o tenniskoj sekciji, koja je radila na iznajmljenom igralištu H. Š. K. Concordije, pa prema tome nije mogla da poluči onaj uspjeh, kao kad bi društvo posjedovalo vlastita igrališta i kad bi sekcija stajala pod vodstvom trenera.

Gosp. dr. Weissmann izvještava o djelovanju časnoga suda, kojemu ni ove godine nije bio prijavljen nijedan slučaj na riješenje, pa je to znak uzorne discipline i snošljivosti među članstvom.

Blagajnik gosp. Steinhart u svom izvještaju navodi poteškoće i borbe u prošloj godini u blagajničkom pogledu. No uza sve to uspjele je ove godine zaključiti račune sa jednim viškom od 15.000 Din. Prihodi, osobito članarine, ove su godine znatno povećani, a rashod je, uza sve veće potrebe sviju sekcija, snižen za preko 15.000 Din., što je znak racionalnog gospodarenja. Pri koncu javlja, da je odbor odlučio darovati za halučku farmu 1000 Din. za 2 kamena temeljca.

Izvještaj oružara drži blagajnik gosp. Steinhart, pa kaže, da je inventar u redu, no u novoj dvorani morat će se pristupiti velikim investicijama. Navodi, što se ove godine nabavilo.

Nakon što je odstupajućem odboru dan apsolutorij, prihvaćena je per acclamationem listina, predložena po g. dru. Braunu, pa je izabran ovaj odbor:

Predsjednik: Julio König; potpredsjednik: Dr. Oton Braun; tajnik I.: Samuel Deutsch, tajnik II.: Alfred Klaber; blagajnici: Dragutin Steinhart, Josip Pribram i Albert Gerber; oružari: Münz Majer i Weiss Josip; odbornici: Šandor Deutsch, mr. ph. Rosenfeld, Makso Schlesinger i Ferdo Schwarz. U revizijski odbor izabrani su: Artur Fürst, Otto Klinger, ing. Zlatko Rosenberg i Hinko Schrenger. U časni sud: Dr. Lujo

Weissmann (pročelnik), dr. Pavao Neuberger, Slavko Deucht, dr. Marko Bauer. Vodjom gimn. sekcije izabran je Dragan Pfeiffer; pročelnikom nog. sekcije Moša Albahary; pročelnikom lakoatl. sekcije Hugo Schlesinger; pročelnikom plivačke i teškoatletske sekcije Alfred Schrenger; pročelnikom mačeval. sekcije Samuel Bauer.

Predsjedništvo skupštine preuzima u nazočnosti g. Königa, potpredsjednik g. dr. Oton Braun.

U slijedećoj točki dnevnoga reda, ustanovljenje visine članarine, primljen je prijedlog g. Šime Spitzera, prema kojemu se ustanovljuju dvije kategorije plaćalaca članarine: omladina i ljudi, koji samostalno privreduju. Prvi plaćaju Din. 15, a drugi Din. 25. Dobrovoljni mjesečni prinosi, na koje veže obveza, ostaju na snazi.

Iza toga je jednoglasno primljen prijedlog g. dra. Aleksandra Lichta, da odboru pristoji pravo, da svakovremeno snizi ili povisi prinos pomlatka.

U eventualijama izabran je dosadnji predsjednik društva, gosp. dr. Hinko Hirschl, začasnim članom.

Gosp. dr. Licht obrazlaže svoj prijedlog, da se novom odboru stavi u dužnost, da do slijedeće glavne skupštine izradi osnovu za osnutak jedne kulturno-prosvjetne sekcije u »Makabiju«, pa je taj prijedlog i primljen.

Gosp. dr. Braun izvodi, kako izgradnjom dvorane čekaju na svoju realizaciju još neki vrlo važni zadaci. Tako izgradnja igrališta, uređenje knjižnice i čitaonice, pa s time u vezi i pitanje društvenih prostorija, pa napokon i odgoj vlastitih učitelja. Nada se, da će uz izdašnu potporu članstva uspjeti novom odboru, to barem djelomično realizovati.

U 23 sata zaključena je skupština.

Književnost

Haaviv-Proljeće. Izašao je sedmi broj trećega godišta ovoga našeg veoma dobro uredjivanog i ukusno opremljenog dječjeg lista. Na uvodnom je mjestu člančić Šalom ben Cvi-a o »Jevrejskom sveučilištu u Jerusalemu«, a iza toga članaka nalazi se slika prof. Weizmanna. Zatim slijedi lijep prigodni člančić o Pesahu od Šaloma. Ostali je sadržaj sedmog broja ovaj: Valma i Laura Sprung: Dokora će laste doći; H. Schwab: Prorok Elija; članak o Josefu Trumfeldoru k pet-godišnjici njegove pogibije; dr. M. Margel: Adam i Eva u raj, odlomak iz još neobjavljenih »Biblijskih pripovijesti«; Cvi: Mali Džika, pjesma; Šalom Alehem: Čuvar u Helmu; »Had-gadja« (iz Hagade, što ju je priredio dr. M. Engl), Irma Singer: Visibaba (iz knjige »Das verschlossene Buch). Poučan člančić o sabiranju maraka. Iza toga slijedi dobra rubrika zagonetaka.

Pretplata na »Haaviv« stoji godišnje D 50.— Adresa uprave je Mirjam Weiller, Zagreb, Bakačeva 5, treći kat.

Vjesnik Saveza Žtd. Oml. Udruženja. Pred neki dan izašao je Vjesnik našega omladinskoga Saveza kao treći svezak u ovoj radnoj godini. Na uvodnom mjestu donosi ideološki članak predsjednika S. Ž. O. U-a Cvi Rothmüllera. Najveći dio lista ispunja »Knjiga Ahdut Hacofima«, ispred koje je odštampan članak Šaloma Freibergera o »Ahdut Hacofimu«. U daljem sadržaju lista nalazi se članak o pripremi pohoda 14. cionističkog kongresa, pa članak o narednom sletu. Iza toga govori se o nacrtu »Jevrejske Izdavačke Zadruga«. Jula Weiner, kao odgojni referent u R. O. omladinskoga Saveza, piše o dječjim prikazivanjima. Josip Milhofer iznosi opširne upute za rad za Keren Kajemet. Na kraju je izvještaj o radu R. O. i o radu u Savezu i adresa saveznih udruženja.

Bilten broj 9. Povereništva Jevrejskog Narodnog Fonda u Beogradu. Povereništvo J. N. F. u Beogradu izdaje na koncu svakog tromjesečja izvještaj o svom radu. Početkom ovoga mjeseca izašao je »Bilten« o radu od 1. januara do 31. marta 1925., pa daje lijep uvid u taj rad veoma agilnog beogradskog povereništva.

Brošira o jerusolimskom sveučilištu. Univerziteti komite Cionističke Egzekutive u Londonu izdao je prigodom otvorenja jerusolimskog sveučilišta informativnu i ukusnu brošuru na njemačkom jeziku, u kojoj se potanje opisuje razvitak i uređenje hebrejskoga univerziteta u Jerusolimu, razlaže se projekti zgrada i dalji ciljevi sveučili-

šne uprave. Brošira je veoma lijepo opremljena, imade nekoliko dobrih projekata profesora Patrick Geddesa i sadanjih universitetskih zgrada i instituta.

Ova je uspjela brošira štampana na finom dvostruko debelom papiru bez drva u velikom formatu, sa lijepim tamno-sivim koricama, a može se dobiti i u našem uredništvu uz cijenu od 16. dinara.

Der Jude. Izašao je 12. svezak osmoga godišta ove ugledne mjesečne revije s ovim sadržajem: Siegmund Kaznelson: Der Zwang zur Weltpolitik; Hans Kohn: Das neue Arabien; Hermann Glenn: Jüdische Rentenbank; Walter Preuss: Die Kwuzah; Gustav Mayer: Lassalle und das Judentum. U rubrici bilježaka: Eduard Strauss: Das Heilige und die Form. U rubrici pregleda: Jacques Adler: Die Agrarindustrie in Palestina, Gertrud Benzion: Das Paulinenstift zu Hamburg, Fritz Goitein: Franz Rosenzweig; Jehuda Halevy, deutsch. »Der Jude« se pretplaćuje i naručuje preko povjerenika g. Roberta Veitha, Zagreb, Ilica 31.

Stenografski protokol trinaestoga kongresa. Nedavno je izašao iz štampe stenografski protokol trinaestoga kongresa u izdanju Centralnoga ureda Cijonističke Organizacije u Londonu. Knjiga obuhvaća 574 stranica i sadržaje tačan izvještaj svih rasprava ovog važnog kongresa, sistematski poredane i sakupljene odluke i zaključke i uobičajeni dodatak.

Ovaj je stenografski protokol upravo danas veoma aktuelan zbog obilna materijala o Jewish Agency. Pored toga je taj protokol vanredno vrelo za upoznavanje svega, što je cijonizam učinio u Palestini i za studij aktuelnih problema u modernom cijonizmu.

Cijena je jednoga primjerka uvezana u tvrde korice sa hrptom od platna 6 maraka (oko 100 dinara), a naručuje se kod Centralnoga ureda Cijonističke Organizacije (Zionist Organisation, 77, Great Russell Street, London WC 1). Osim toga može se knjiga naručiti i kod »Ewer«-Buchhandlung, Berlin W 15, Knesebeckstrasse 54/55 i kod R. L. ö w i t Verlag, Wien I, Fleischmarkt 1.

IZ RADNOGA ODBORA SAVEZA ŽIDOVSKIH OMLAD. UDRUŽENJA (Zagreb, Ilica 31, III. kat.)

Svim članovima Saveza.

Dragi haverim!

1. **Savezni Vjesnik.** Izašao je treći broj Sav. Vjesnika, koji sadržaje vrlo dobar materijal i različite upute o svim područjima našega rada. Svi članovi neka u društvu odmah zatraže, da im se dade ovaj broj, a svi članovi odbora ili vodstva ima da ga dobro prouče.

Nije li koje udruženje primilo brojeve u redu, neka ih odmah urgira kod R. O-a.

2. **Lag Baomer.** Budući da omladina nije izrabila Hamišaasar bišvat za interzivno sabiranje u korist Keren Kajemeta, moramo upotrijebiti Lag Baomer, da naknadimo propuštenu priliku. U svakom mjeslu treba da se prirede dječje i omladinske priredbe pod geslom: »Omladina za budućnost naroda!»

Te priredbe mora da bezuvjetno uspiju i u moralnom i u materijalnom pogledu. One mora da dokažu ozbiljnost našega rada i našu predanost narodu i njegovoj budućnosti. Sloga se nadamo, da ćete ih svagdje dolično prirediti i osvojiti sve Židove svojega mjesta za ideju »geulat-haarec«, otkupa zemlje, za misao Keren Kajemeta, kao onoga fonda, koji stiče zemljište za neoludjivu svojinu židovskoga naroda.

3. **Djeca na Lag Baomer.** Lag Baomer je prema predaji djački blagdan. Sloga treba da na taj dan (12. maja) povedete djecu na šetnju, pa da joj famo pričate o značenju dana. Dobro će vam doći pojedini brojevi iz prošlih godina »Haaviva«.

4. **Referat za Keren Kajemet.** U Sav. Vjesniku izašao je iscrpan članak Jože Milhofe-

ra o radu za Keren Kajemet, pa ga moraju proučiti svi odbornici, a napose povjerenici K. K. L.

5. »Gideon«. Ponovno naglašujemo, da je dalje izlaženje »Gideona« ugroženo. »Gideon« će moći samo onda da nastavi izlaziti, ako svi vi, haverim i haverot, uprete sve sile: propagandom među omladinom i starijima, uplaćivanjem dužne pretplate i ubiranjem pretplate u ostalih dužnika — jer ćete samo time spasiti »Gideon«, svoje glasilo i izričaj svoga života.

Zbog ugroženog stanja »Gideona« naredjujemo, da se na prvom sastanku govori o tom, što će vaše društvo učiniti za »Gideon«. Ima da se posavjetujete, kako ćete provesti akciju za propagiranje »Gideona«, i namaknuće dovoljnih sredstava.

Ne pomognete li u ovom opasnom času svi vi, haverim i haverot, ne može R. O. da snosi odgovornost za posljedice.

6. **Vijesti iz omladine.** U dogovoru s uredništvom »Židova« odredjujemo, da svako društvo imenuje stalnoga dopisnika »Židova«, koji će iza svakoga važnijega događaja odmah, a inače svakih 14 dana poslati tačan izvještaj na uredništvo »Židova« (Zagreb, Ilica 31. III.), koje će ga staviti na raspolaganje organizacionom referentu Radnoga Odbora S. Ž. O. U.

Svako udruženje dobivat će za to list »Židov« uz znatan popust. Neka društva odmah javne imena dopisnika, da se uzmogne mo staviti s njima u kontakt.

*

Nadamo se, da ćete izvršiti sve upute i da ćete nam odmah javiti rezultat.

Salom!

Radni Odbor S. Ž. O. U.

**ILONKA WEISS
LEOPOLD SINGER**
zaručeni

Kostajnica Grubišnopolje
29. marta 1925.

**J. B. SOELLNERS Nachf. A. G.
REISSZEUGFABRIK
NÜRNBERG**

Glavno zastupstvo za kraljevinu S. H. S.

Dioničarsko društvo
„MERKUR“
veletrgovina i konfekcija papira
ZAGREB, Ilica 31. Telef. 17-93.

„MACHER“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.
Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-87.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku **„MACHER“**

Tko oglašuje -- taj napreduje

PAMUK

sve vrsti i
u svim brojevima

Žuti — bijeli — farbani

A. ROMANO

ZAGREB,

Boškovićeve ulica broj 15

Brzjavni: DIANA Telefon broj 23-66

MOLINO

žutica platno

šifoni

vata (za poplune)

Centralna Banka za Trgovinu, Obrt i Industriju d. d.
Jelačićev trg broj 4 (vlastita palača)
Dionička glavica: Din. 80,000.000.—
Brzjavni: Centrobanka.

Zagreb

Telef.: Devizni odio: 3-07, 10-77, 13-33
noćna služba: 7-78; mjenjačnica: 5-56
kućna cen.: 2-85, 7-13, 7-96, 11-94, i 12-23.

Podružnice: Brod n/S., Djakovo, Ivanec, Karlovac, Klanjec, Krapina, Koprivnica, Maribor, Novi-Sad, Požega, Ruma, Vraždin i Vel. Trgovište. — Afilirani zavodi: u svim većim trgovačkim središtima Jugoslavije — Izravne veze: sa prvorazrednim bankama u cijeloj Europi i Americi.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun uz najkulantniji kamatnjak — Eskomptira mjenice i devize — Financira i osniva obrtnička, trgovačka i industrijalna poduzeća — Kupuje i prodaje valute, devize vrijednosne papire. — Burzovne naloge obavlja kulantno i točno — Izdaje čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.